

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΛΠ 20
ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ Ι

2021-2022

1Η ΓΡΑΠΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ανάγνωση και κατανόηση θέματος

Συλλογικά πολιτειακά όργανα και απονομή δικαιοσύνης στην Αρχαία Αθήνα κατά την αρχαϊκή και κλασική περίοδο

A) Να περιγράψετε τη σύνθεση και τη λειτουργία των συλλογικών πολιτειακών οργάνων της Αθήνας με έμφαση στη λήψη των πολιτικών αποφάσεων.

B) Να αναπτύξετε τα βασικά χαρακτηριστικά του συστήματος απονομής δικαιοσύνης.

Ενότητα Α΄

Πολιτειακά όργανα της Αθήνας

1. Εκκλησία του Δήμου

- εξέλεγε τους πολιτικούς άρχοντες,
- είχε νομοθετικό και διοικητικό ρόλο και την πρωτοκαθεδρία σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής
- ελάμβανε τις σοβαρότερες αποφάσεις¹,
- σύναπτε διπλωματικές σχέσεις,
- επέβαλλε έκτακτους φόρους σε δυσμενείς περιόδους,
- εκτελούσε δημόσια έργα, απένεμε ή στερούσε την ιδιότητα του πολίτη
- αποφάσιζε για διοικητικά θέματα
- αποφάσιζε για θέματα που είχαν προταθεί και προετοιμαστεί από τη Βουλή των 500(προβουλευμάτα)

¹ Μπιργάλιας 2000:142-143.

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!

2. Βουλή των 500

- συνεδρίαζε δημοσίως στο βουλευτήριο με την υποχρεωτική παρουσία των πρυτάνεων
- Οι πρυτάνεις ήταν αρμόδιοι να συγκαλέσουν τη Βουλή και την Εκκλησία - να καταρτίσουν τις ημερήσιες διατάξεις των δύο αυτών θεσμικών οργάνων
- η προετοιμασία κάθε πρότασης που θα πήγαινε στην Εκκλησία του Δήμου προς συζήτηση (το προβούλευμα)
- επέβλεπε και συντόνιζε την εφαρμογή των αποφάσεων της Εκκλησίας,
- επόπτευε την οργάνωση του στρατού,
- διαχειριζόταν και έλεγχε τα δημόσια οικονομικά,
- υποδεχόταν τους ξένους διπλωματικούς αντιπροσώπους και σύναπτε συμφωνίες μαζί τους,
- έλεγχε τον απολογισμό των αρχόντων
- επόπτευε τους υπαλλήλους της Αθήνας,
- προγραμμάτιζε και εκτελούσε τα δημόσια έργα
- επέβαλλε πρόστιμα μέχρι πεντακοσίων δραχμών

3. Ηλιαία

- ήταν ο κύριος φορέας δικαστικής εξουσίας, τον οποίο εισήγαγε ο Σόλων.
- Απαρτιζόταν από 6000 δικαστές που εκλέγονταν με κλήρωση από όλους τους ελεύθερους πολίτες.
- Οι δικαστές ήταν τριάντα ετών και άνω και είχαν πλήρη πολιτικά δικαιώματα.
- εκλέγονταν 600 πολίτες από κάθε φυλή (10φυλές) που είχαν ετήσια θητεία.
- Τα δικαστήρια της Ηλιαίας αποφάσιζαν με απλή πλειοψηφία και η ψηφοφορία ήταν μυστική

4. Δημόσιοι αξιωματούχοι

- πολίτες από τριάντα ετών και άνω.
- εκλέγονταν με κλήρωση για ένα χρόνο.

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!

- Οι ταμίες, οι διαχειριστές των δημόσιων οικονομικών, οι στρατιωτικοί άρχοντες και ο προϊστάμενος στην υπηρεσία ύδρευσης εκλέγονταν με ανάταση της χειρός.
- μόνο οι πεντακοσιομέδιμοι και οι ιππείς μπορούσαν να καταλάβουν κρατικά αξιώματα
- μετά το 458/7 π.Χ μπορούσαν να εκλέγονται και οι δύο κατώτερες τάξεις πολιτών, οι ζευγίτες και οι θήτες.
- ήταν όργανα της Βουλής των 500 -ελέγχονταν από την αρχή έως το τέλος της θητείας τους
- υποβάλλονταν σε «δοκιμασία» μπροστά στη Βουλή.
- οι εννέα άρχοντες που εκλέγονταν, δοκιμάζονταν εκ νέου μπροστά στην Ηλιαία.
- Οι 9 άρχοντες ήταν: ο επώνυμος άρχων, ο βασιλέας, ο πολέμαρχος και οι έξι θεσμοθέτες.
- Ο επώνυμος άρχοντας φρόντιζε για τις δημόσιες γιορτές και τελετές και ήταν υπεύθυνος για θέματα οικογένειας και κληρονομιάς.
- Ο βασιλέας φρόντιζε τη δημόσια λατρεία και εκδίκασε σχετικές υποθέσεις.
- Ο πολέμαρχος ήταν αρχηγός του στρατού και επόπτης των στρατιωτικών ζητημάτων. Μετά τα Μηδικά, οι αρμοδιότητες του τελευταίου μεταφέρθηκαν στους δέκα στρατηγούς και ο πολέμαρχος κράτησε μόνο κάποιες θρησκευτικές υποχρεώσεις, ενώ εκδίκασε και υποθέσεις που αφορούσαν μετοίκους.
- Οι έξι θεσμοθέτες ήταν πρόεδροι στα δικαστήρια, επικύρωναν συμφωνίες με άλλες πόλεις και καθόριζαν τις δικασιμες ημέρες.
- εκλέγονταν για ένα χρόνο με χειροτονία από την Εκκλησία του δήμου.
- οι 10 στρατηγοί μπορούσαν να επανεκλεγούν χωρίς περιορισμούς στο αξίωμά τους, εφόσον ήταν ιδιοκτήτες γης και με αυτό τον τρόπο εξασφάλιζαν πολιτική δύναμη - υπεύθυνοι για όλες τις στρατιωτικές υποθέσεις και εξελίχθηκαν σε σημαντικούς πολιτικούς ηγέτες της δημοκρατίας

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!

ενότητα Β΄

Απονομή δικαιοσύνης

- Η Βουλή των 500 διατελούσε και ένα δικαστικό ρόλο, καθώς εκδίκασε καταγγελίες Αθηναίων πολιτών εναντίον αξιωματούχων.
- Η Εκκλησία του Δήμου εκδίκασε υποθέσεις που είχαν υποβληθεί με τη διαδικασία της εισαγγελίας και άλλες υποθέσεις που αφορούσαν εορταστικές εκδηλώσεις - οι αποφάσεις της ήταν τελεσίδικες, παίρνονταν επιτόπου μετά την ολοκλήρωση των αγορεύσεων των διαδίκων
- Οι δημόσιοι λειτουργοί είχαν πολιτική και δικαστική εξουσία² - ένα όργανο απονομής της δικαιοσύνης
- στα κλασικά χρόνια ο επώνυμος άρχων εκδίκασε υποθέσεις οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου,
- ο άρχων βασιλεύς θρησκευτικές υποθέσεις,
- ο πολέμαρχος υποθέσεις που αφορούσαν μετοίκους
- οι έξι θεσμοθέτες υποθέσεις δημόσιων και ιδιωτικών διαφορών

Τα δικαστήρια

- χώροι εκδίκασης υποθέσεων αλλά ασκούσαν και πολιτική εξουσία.
- ρόλος των δικαστηρίων ήταν πολύ σημαντικός στη ζωή των Αθηναίων
- Από τον 5^ο αι. π.Χ η δραστηριότητα των δικαστηρίων αυξάνεται
- τον 4^ο αι. π.Χ τα δικαστήρια έχουν πια λαϊκό χαρακτήρα.
- ο Άρειος Πάγος: το αρχαιότερο δικαστήριο της Αθήνας - είχε απεριόριστες αρμοδιότητες στην αρχαϊκή περίοδο, αποδυναμώνεται και οι αρμοδιότητές του μεταβιβάζονται στην Ηλιαία - εκδικάζει μόνο ανθρωποκτονίες στην περίπτωση που το θύμα είναι Αθηναίος πολίτης³.

² Κυρτάτας και Ράγκος 2012.

³ Κυρτάτας και Ράγκος 2012.

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!

τα λαϊκά δικαστήρια της Ηλιαίας

- χωρίζονταν σε 10 τμήματα, τα οποία αποτελούσαν διάφορα δικαστήρια, το καθένα με καθορισμένες αρμοδιότητες.
- Σε καθένα από τα 10 τμήματα, οι 10 φυλές της Αττικής είχαν ισάριθμους αντιπροσώπους.
- Τα αυτοτελή δικαστήρια της Ηλιαίας συνέρχονταν συχνότατα
- ο μισθός για τους ηλιαστές ήταν αρκετά σημαντικός⁴.
- Ο αριθμός των 6000 δικαστών δηλώνει ότι το 1/5 των πολιτών συμμετείχε στην απονομή δικαιοσύνης⁵.
- ήταν οργανωμένα σε αυτοτελή τμήματα των 600 μελών, από τα οποία τα 501 ήταν τακτικοί δικαστές και τα υπόλοιπα αναπληρωματικοί.
- Υπήρχαν και χρονικά διαστήματα, κατά τα οποία λειτουργούσαν τμήματα με λιγότερους δικαστές.
- Εκδικάσεις υποθέσεων γίνονταν 250 μέρες το χρόνο
- οι δικαστές λέγονταν ηλιαστές, οι οποίοι έπαιρναν χρηματική αμοιβή έως δύο οβολούς για κάθε ημέρα που παρίσταντο.
- Οι δίκες τελείωναν την ίδια μέρα και διαρκούσαν περίπου δύομισι ώρες.
- Οι αρμοδιότητες των ηλιαστών περιλάμβαναν και απλές υποθέσεις πολιτών αλλά και πολιτικές δίκες.
- εκδίκαζαν δημόσιες αγωγές για προδοσία ή κατάχρηση,
- αποφάσιζαν αν ήταν παράνομα ή παράτυπα τα ψηφίσματα της Εκκλησίας.
- επέβαλλαν ποινές χρηματικών προστίμων, εξορίας ή ακόμα και θανάτου.
- οι αποφάσεις της ήταν τελεσίδικες και δεν έπαιρναν έφεση⁶.

⁴ Μπιργάλιας 2000:158-159.

⁵ Κυρτάτας και Ράγκος 2012.

⁶ Μήλιος 2000: 89-90.

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!

Η Γνώση με τρόπο απλό και κατανοητό!